

AKDENİZ İLK ZAMANLAR ÜLKESİ

YAZAR/GÖRSEL KURGU

ZEHRA AKDEMİR VERYERİ

RESİMLEYEN

AYIŞIĞI GÜLSEL

AKDENİZ

İLK ZAMANLAR ÜLKESİ

Yazar/Görsel Kurgu
Zehra Akdemir Veryeri

Resimleyen
Ayışığı Gülsel

AKDENİZ İLK ZAMANLAR ÜLKESİ

Yazar-Görsel Kurgu

Zehra AKDEMİR VERYERİ

Yayın Koordinasyonu

Ece AYTEKİN BÜKER

Resimleyen

Ayışığı GÜLSEL

Yönetim Yeri

İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ AKDENİZ AKADEMİSİ

Mehmet Ali Akman Mah. Mithatpaşa Cad. No:1087, 35290 Konak-İzmir

Tel: (0232) 293 46 13 Faks: (0232) 293 46 10

www.izmeda.org info@izmeda.org

Sertifika No: 44775

Basım Yeri

Kanyılmaz Matbaacılık

Sanat Cad. 5609 Sok. No:13 Çamdibi/İzmir

Tel: (0232) 419 14 43 Sertifika No: 52368

1. Baskı Şubat 2020 2.000 adet
2. Baskı Nisan 2020 10.000 adet
3. Baskı Kasım 2021 2.000 adet

ISBN: 978-975-18-0289-7

Bu kitap, İzmir Büyükşehir Belediyesi Akdeniz Akademisi tarafından yayına hazırlanmış olup, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin ücretsiz kültür hizmetidir. İzmir Akdeniz Akademisi'nin, bedelsiz yayınıdır. Bütün hakları saklıdır. Kaynak gösterilmeden tanıtım için yayımlanacak yazılar dışında, İzmir Akdeniz Akademisi'nin yazılı izni alınmadan çoğaltılamaz. Satılamaz.

©İzmir Büyükşehir Belediyesi

Bu kitap, çocuklarımızın çevre ve kültür öğrenimini desteklemek amacıyla "Çocuklar İçin Akdeniz" programı kapsamında İzmir Büyükşehir Belediyesi Akdeniz Akademisi tarafından hazırlanmıştır.

"Çocuklar İçin Akdeniz" programı, çocuklarımıza, yaşadıkları coğrafyayı daha geniş bir perspektiften göstermeyi, Akdeniz ve Akdenizlilik bilinciyle doğa miraslarımızı ve kültür bağlarımızı kavratmayı amaçlayan çok yönlü bir kültür eğitim programıdır.

Bu programın eğitsel kaynaklarından birincisi olan "*Akdeniz - İlk Zamanlar Ülkesi*", Akdeniz'in 200 milyon yıl öncesine dayanan varoluş tarihini masalsı dille anlatan bir doğa öyküsüdür.

Derin pür dikkat suyun dibini inceliyordu. Sabahtan beri denizde oynatırdığı ayakları makarna gibi olmuştu. Güneş yükseldikçe daha da belirginleşen siyah sığ su balıkları tam parmaklarına değecekken ürküp kaçıyorlardı. Bir de şu kayanın altında... Denizanası mı ne, öyle bir şey vardı! Yok, değildi galiba...

Bir anda yanında beliren büyük ayakların sesiyle irkildi:

- Derin kız! Pek derine dalmışsın öyle!

Küçük kız tuzdan kızarmış gözlerini kısarak başını kaldırdı. Cevat Kaptan'ın yüzü tepsi gibi öğle güneşinin altında hayal meyal görölüyordu. Derin, hızlı bir hamleyle, yaşlı balıkçıyı elinden tutarak çömeltilti ve denizi işaret etti:

- Bak!... Dipte küçük bir torba var. Ben deminden beri ona denizanası diye bakıyorum. Poşetmiş meğer... Aynı denizanası değil mi?

Kaptan da eğildi ve bir süre baktı:

- Hıı, aynı... dedi memnuniyetsizce. Hey gidi, bizim iribaşlar da onları denizanası sanıyor!

İribaşlar
ya da Caretta
Caretta'lar Akdeniz'in en
eski denizcileridir. Erkekleri
pek denizden çıkmaz ama
dişileri iki-üç yılda bir
sahillerimize gelir ve gece
yumurtalarını kuma
gömüp giderler.

Cevat Kaptan devam etti:

- Bu poşetleri denizanası sanıp yutarlar, yazık bağırsakları tıkanır. Aman görme, çırpına çırpına giderler... Canın yanar, bakamazsın! Of, bu naylonlar, erimezler de...

Derin afalladı:

- Ahh... Yazık ! Poşetler... Hiç mi erimezler?
- Yani, ne bileyim, belki 1000 yılda filan ancak.
- 1000 mi? 1000 yıl çok zaman!

Küçük kız aniden ayağa kalktı:

- Çıkaracağım onu dipten!

Cevat Kaptan seri bir hamleyle küçük kıızı bluzundan çekti.

- Dur kız, otur, nereye? Dip kestane dolu. Bırak, biz hallederiz... dedi. Halledemezsek de er geç Zaman Perileri halleder...

Derin, bir anda durdu:

- Ne! Ne! Ne Perisi?

Cevat Kaptan muzipçe güldü:

- Zaman Perisi diyorum... Zamanla halleder, diyorum.
- O da ne?

Cevat Kaptan:

- Bize zamanı veren...

Yan teknedeki balıkçı tayfasından Ali seslendi:

- Kafasını bozma çocuğun Cevat! Karıştıрма aklını!

Cevat Kaptan güldü:

- Sen işine bak Ali, akıllı kızdır o. Hem karışsa ne var? Fena mı biraz beyin jimnastiği?

Cevat Kaptan halatı kendine çekti ve tekneye atladı. Derin, yaşlı adam güverteye yerleşirken arkasından şöyle bir baktı ve hiç teklif beklemeden ustaca bir hareketle kalası tekneye sürdü. Üzerinden pıt pıt yürüyüp yanına geçiverdi:

- Hadi... Anlat hadiii, diyerek bir o yana bir bu yana, Cevat Kaptan'ın peşinden gidiyor, gözlerini yakalamaya uğraşıyordu.

Ağları toplamaya başlayan Cevat Kaptan bir taraftan da Derin'in bu ısrarlı heyecanına için için gülüyor, anlamaz gibi mahsus başını oraya buraya çeviriyordu:

- Meraklının tekisin sen! Ağları onaracağım bak. Eğlenemem çok!

Neden sonra dayanamayıp küçük kızın yüzüne baktı:

- İyi ya, sen de tut ucundan ben dolarken... Biraz anlatayım -dedemin bana anlattığı gibi- ben de sana... diyerek söze başladı:
- Dedem, bana bu denizin, bu sahilin, şu sonu ufukta biten tüm yerlerin tek sahibinin zaman olduğunu söylerdi. Derdi ki, “Burası kimsenin değil, zamanın malıdır, geçmiş de gelecek de buradadır” derdi. Ne zaman denize çıksak, bana “İlk Zamanlar Ülkesi”nin hikayesini anlatırdı. Ve hep şöyle başlardı:

Evlad burası Akdeniz, burası zamanın başladığı yer!...

AKDENİZ - İLK ZAMANLAR ÜLKESİ

Zamanın daha en başında, ne dünyalar, ne denizler varken, tek bir ağaç tohum vermemiş, tek bir su damlası yere değmemişken, gökyüzünde maviden başka renk görmemiş, buluttan başka ev bilmemiş Zaman Perileri yaşarmış.

Zaman Perileri, başlarken saf beyaz, yaş aldıkça pembeye ve sonrasında mora doğru renklerin, bir yıldız üzerinde bin gün geçirebilirlermiş. Bitmez günlerin birinde, gökyüzünün koyu sükunetini, en büyük ve en mor olan Bilge Peri'nin seslenişi bozmuş:

“Toplanın ey kanatlı iyiliklerim, bereket vericilerim, evrene sabrı, gezegenlere şansı veren Perilerim...”

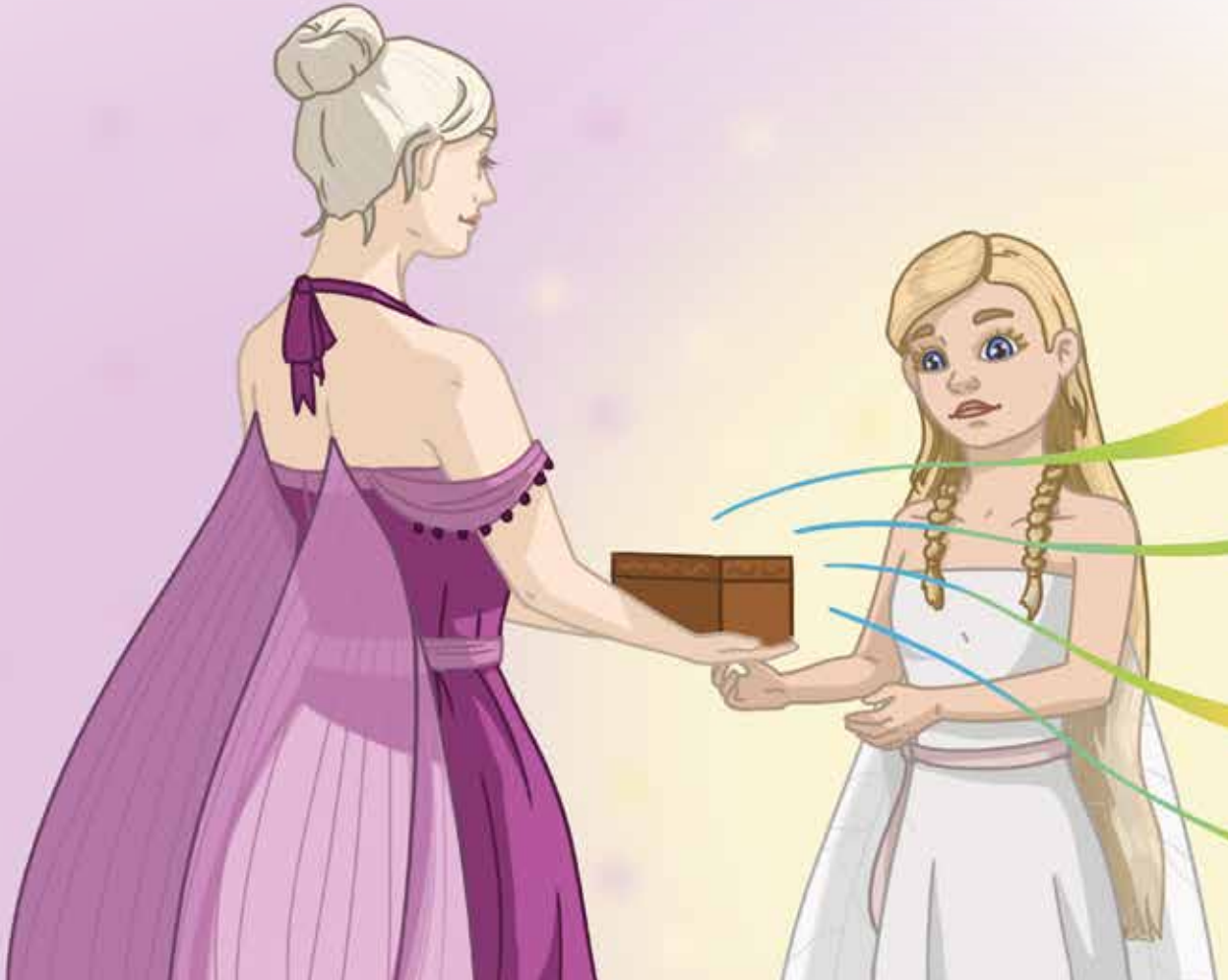

“Duyun! Doğum sancıları başladı yeryüzünün. Suyla, ateşle, kasırgalarla köpürüyor ortalıklar ve yaşam öyle büyük bir görkemle geliyor ki duymamak olmaz! Eğer ki yeryüzü geçerse bu çetin sınavlarından ve eğer yaşam direnir de sürerse, engin evrendeki tüm gezegenlere örnek olacak... Yeryüzü geliyor Perilerim... Yalnız ve mahrum bırakmayalım onu! Genç Periler, kanatlanın ve inin yanına; şahit olun, gözleyin, el verin yaşamın doğumuna!” diye seslenmiş.

Genç Zaman Perileri heyecandan parlamış, renklenmişler, gökyüzü girdaplanmış.

Bilge Peri, Genç Perilere yolculuklarından önce şunu tembih etmiş: “Gidiyorsunuz şimdi siz, ama unutmayın! Asla yeryüzünün işine karışmayın! Siz ona sadece zamanı verin. Zaman içinde akıl, sabır, umut ve güç barındırır. Zamanı verin ve gerisini yeryüzüne bırakın...” Son olarak da yeryüzüne inecek Perilerden sadece en küçüğüne ve doğal olarak da en beyaz olanına, yol göstereceğini diye bir kılavuz kutu vermiş.

Derin:

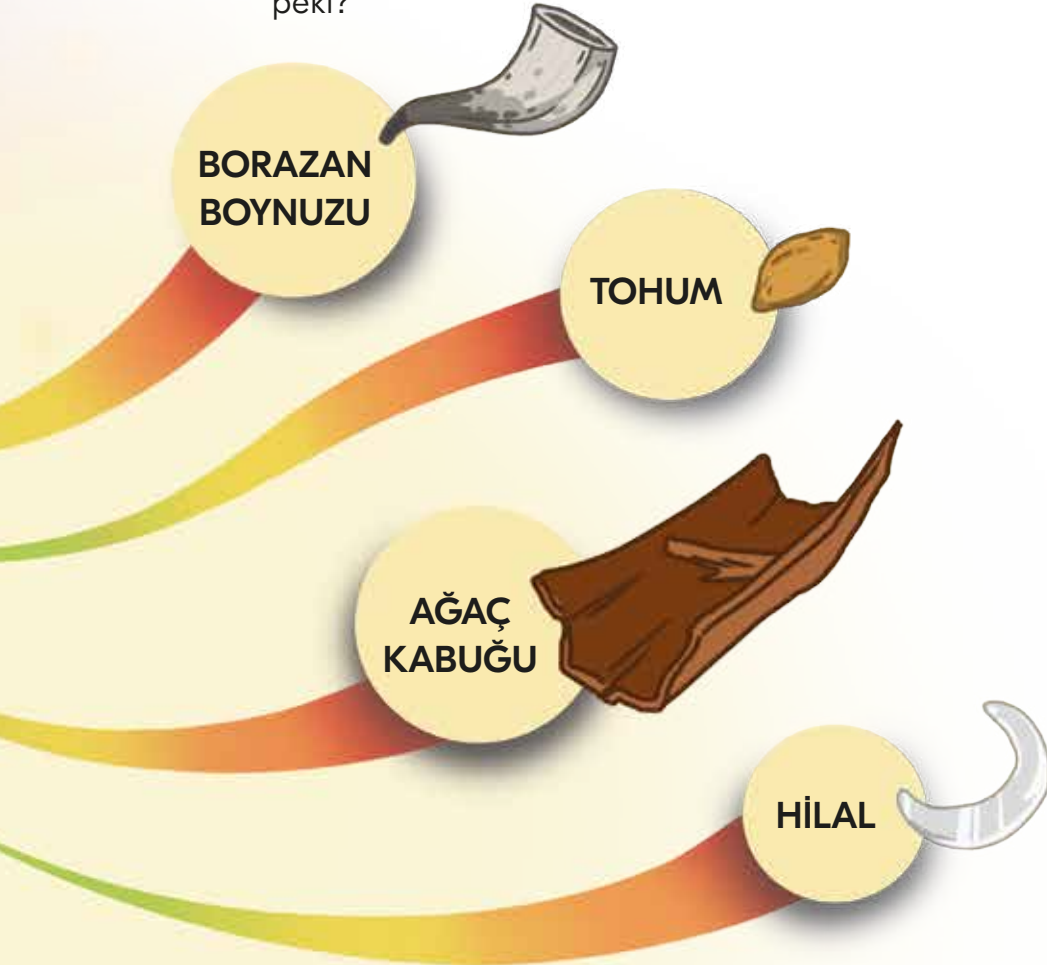
- Neden Mor Bilge Peri, yeryüzüne en gençleri göndermiş? Daha güçlü olanları gönderseymiş ya!

Cevat Kaptan:

- Yok, zaman ülkesinde güçlü olan gençlerdir. Onların daha çok zamanı, umutları ve enerjileri vardır. O yüzden, Bilge Peri, gençlerden ve en çok da en küçük olandan umutluymuş.

Derin:

- Bilge Peri'nin Küçük Beyaz Peri'ye verdiği kutuda ne varmış peki?

Mor Bilge Peri, Köşk Beyaz Periye, “Bu kutuyla sana bir boynuz, bir ağaç kabuğu, bir tohum ve bir hilalta  ı emanet ediyorum. İçindekileri ne zaman kullanman gerektiğini sana aklın söyleyecek” demiş ve kışın başına bir kez dokunmuş. Beyaz Peri   ınlamı   ve ardından tüm Pembe Periler   ınlamı  . Bir zefir esmi  . Genç Periler hep birden havalanıp yeryüzüne s  z  lm   ler.

Uzun yaldızlı uçuşlarının sonunda, Zaman Perileri durup artık iyice belirginleşen yeryüzüne tepeden bakmışlar. Her biri, yerküre üzerinde kımıldayan bir yer seçmiş. Kimi volkanların ağzına, kimi tunduraların, kimi   a  layanların başına geçmiş. Tam ortada en sakin ve tehlikesiz gördükleri yere de Köşk Beyaz Peri’yi yerle  tirmı  ler ve demişler ki; “Biz uzunca bir zaman gelemeyiz yanına, sen bizi bekle ve tanı   buradaki yaşamla.”

Milyon milyon yıl önce Küçük Beyaz Peri'nin indiği yer, o zamanki dünyanın büyük denizi Tetis'in ortası, şimdiki Akdeniz'miş. O ilk zamanlar, karalar çok genç, çok hareketliymiş. Kara kardeşler Afrika, Asya, Avrupa'nın elleri, ayakları şekil değiştirdikçe, büyük okyanus Tetis de şekil değiştiriyormuş. Hiç rahat durmayan kara kardeşler itişirlerken, büzölüp Alp Dağlarını, Apeninleri, Torosları ve nihayet Tetis de Akdeniz'i çıkarmış içinden!

Bizim Küçük Pericik, genç karaların ortasına turkuaz taşı gibi yerleşen Akdeniz'in ilk zamanlarını, ilk balıklarını, ilk çiçeklerini görmüş, ilk meyvelerinden beslenmiş, ilk ırmaklarında yıkanmış, ilk nilüferlerinde uyumuş, ilk kaplumbağalarının sırtında yüzmüş.

Her günün bir önceki gibi olacağını sandığı günlerden bir gün çok kötü bir şey olmuş! Genç karalar yine vahşi kedi yavruları gibi oynasırken, tam Akdeniz'in Atlas'a bağlandığı noktada, Afrika kolunu, Avrupa karasının altına kaydırması. Kaydırmış da geri çıkaramamış. Kilitlenmiş! Bir süre sonra çıkarır sanmışlar ama çıkaramamış.

MİLYON MİLYON YIL ÖNCE...

Akdeniz ve karaların şekli böyleydi... Kırmızı çizgiler

ATLAS
OKYANUSU

AVRUPA

CEBELİTARIK

6 milyon yıl önce, tam şurada açık olan karalar kapandı. Afrika, Avrupa'nın altına girdi. Akdeniz tamamen kurudu. Ta ki tekrar küçük geçit Cebelitarık Boğazı açılana kadar...

AFRİKA

bugünkü karaların sınırlarını gösteriyor.

KARADENİZ

TETİS DENİZİ (AKDENİZ)

Dünya'da 200 milyon yıl önce, tek bir kıta (Pangea) ve tek bir okyanus (Pantalassa) vardı. Sonra Pangea kırılarak ikiye ayrıldı ve aralarında TETİS DENİZİ oluştu. Karalar hiç rahat durmadı, parçalanmaya devam ettiler. Bu süre içinde Tetis de içinden Akdeniz'i, Karadeniz'i ve Hazar Denizi'ni çıkardı ve bize veda etti. Tetis AKDENİZ'in başlangıcıdır.

*Aksiliğin büyüklüğünü farkedenden Küçük Peri başlamış bağırmaya,
“Oyunu bırakın. Açın kollarınızı! Su gelmiyor içeri! Atlas’ın suyu
gelmiyor içeri!”*

*Genç karalar da paniklemişler, silkinmişler, korkunç gürlemelerle
birbirlerini itmişler ama nafile! Dolanmış kolları ayrılmıyormuş
birbirinden!*

*Pericik bir o yana bir bu yana uçuyor, nehirleri çağırıyor,
yağmurlara sesleniyor, denizin kurumasını önlemeye
çalışıyormuş ama boşuna! Ne Avrupa’dan, ne Afrika’dan ne
de Asya’dan akan nehirlerin suyu ne de yağmurlar yetmiş
Akdeniz’e can vermeye.*

*Akdeniz, her gün biraz daha kurumuş, her gün bir parçasını
daha uğurlamış yokluğa ve kısa zaman içinde deniz bitmiş,
kalmamış...*

Cevat Kaptan elindeki ağı kucağına bıraktı ve başına denize çevirip baktı. Derin sabırsızca:

- Ee? Bitti mi hikâye?
- Yok, bitmedi tabii ki. Nasıl biter, baksana Akdeniz yaşıyor, dedi ve sonra da kolunu ovalayarak derisinden çıkan kuru beyazlığı küçük kıza gösterdi:
- Bak! Bundan 5 milyon yıl önce, o kurumuş, kavrulmuş Akdeniz'den geriye bu kalmış. Tuz! Tuzlu deniz bizim Akdeniz. Öyle hızlı buharlaşır ki suyunu yerine koymaya nehirler yetmez. Atlas'ın suyu lazımdır hep ona.

Derin heyecanla ayağa kalktı:

- Kurumasın Akdeniz! E, o zaman Peri Atlas'tan yardım istesin! Ay kutuyu açsın, kutuyu!

Beyaz Peri, telaşla kutuyu açmış. “Eminim geldi doğru zaman ama bilmiyorum hangisi doğru seçenek? Bir boynuz borazan, bir ağaç kabuğu, bir tohum ve bir hilal taşı Hangisini seçeyim, aklım bana yardım et! Yardım ya evet! İşte bu işaret! Benim, Atlas’ı yardıma çağırmam gerek! Atlas’ın ne kudretli dalgaları olduğunu, kasırgalarla coşan sularının ne dağ başları kopardığını gördüm ben. Atlas’a sesimi bu boynuzdan borazan iletecek!” demiş ve hızlıca uçmuş İber’in ucuna ve başlamış çalmaya.

Atlas, kudretli dalgaların yardım etsin bize! Kilitlenen toprakları senin gücün açar sadece!

Pericik, üfledikçe sesler büyümüş, büyüdükçe Atlas kulak kesilmiş. Büyük umman, sese kavuşmak için kabarmış, kabarmış, kendini zapt edemez hale gelmiş. Atlas, kasırgaların eşliğinde tüm gücüyle Akdeniz'e yönelmiş Eşsiz büyüklükteki dalgaları, kapanan karalara çarpmaya başlamış. Çarpmış, çarpmış ve nihayet kilitlenen topraklar korkunç seslerle çatırdayarak birbirlerinden ayrılmış. Bu muhteşem afetin sonunda, Atlas'la Akdeniz arasında, küçük bir yarık oluşmuş: Akdeniz'in hayatını geri veren, Cebelitarık!

Cebelitarık
Boğazı, tahmini
olarak 5.3 milyon yıl önce
Atlas Okyanusu'nun
yarattığı tufanla açıldı.
Bu olay doğa tarihinde
'Zanclean Seli' olarak
geçer.

Derin:

- Hıı? Ce-Be-Le ne? Gerçekten var mı böyle bir yer?

Cevat Kaptan:

- Cebelitarık onun adı! Tabii ki var. İncecik bir boğaz lakin büyük bir hayat bağı. O kırılma sayesinde Akdeniz, Akdeniz oldu ve asıl hikâye bundan sonra başladı.

Beyaz Peri! Zapt olmam
öyle hemen! Zaman ver...
Dineceğim, dolunca tüm
çukurlar ben !

“Öyle inceymiş ki boğaz, öyle gürmüş ki Atlas, bin çağlayan gücünde akıyormuş Akdeniz’e sular. Akdeniz kuraklıktan kurtulmuş kurtulmasına ama bu kez de sele yakalanmış kalan canlılar.

Peri, dehşet içinde bağırmış: “Atlas, ne yaptın? Yalvarırım dur artık. Batıyor bak her yer. Sular altında kaldı kuşlar, bitkiler!” Atlas demiş; “Beyaz Peri zapt olamam ben öyle hemen. Zaman ver, dineceğim dolunca Akdeniz’deki tüm çukurlar...” “Dediği de olmuş... Bir zaman sonra, Atlas’ın gür sularıyla Akdeniz’in tüm çukurları dolmuş. Atlas susmuş. Akdeniz’in yavruları Adriatik, Arşipel (Ege), Alboran, İyon denizleri doğmuş.

Büyük sel bittiğinde, yaşamın cansız izleri yere serili duruyormuş. Yorgun doğanın içinde perişan halde geride kalan yaşamları arayan Periciğin gözleri, az uzakta, kıyıya vurmuş, yarı cansız siyah ıslak bir kuşa takılmış. Kuşun yanına uçmuş ve onu şefkatle eline almış. Yavrucuğun yumuşak kara bedeni bir inip bir kalkıyor, nefeslenmeye çabalıyormuş.

Pericik: “Bari bu yavrucuk başlayabilse tekrar hayata? Onun ve bu denizin yaşam için bir şansı daha olsa! Bir olasılık, bir başlangıç, bir tohum olsa... Bir tohum?” diye mırıldanırken bir anda ne söylediğini fark etmiş. Zamanıymış işte!

Çarçabuk kılavuz kutudan tohumu çıkarmış. Eliyle kara kuşun küçük turuncu ağzını aralamış, tohumu minik dilinin üzerine yerleştirmiş ve gagasını bastırarak çekirdeği yutmasını sağlamış.

Umutla bakmış kuşa ve beklemiş olacakları...

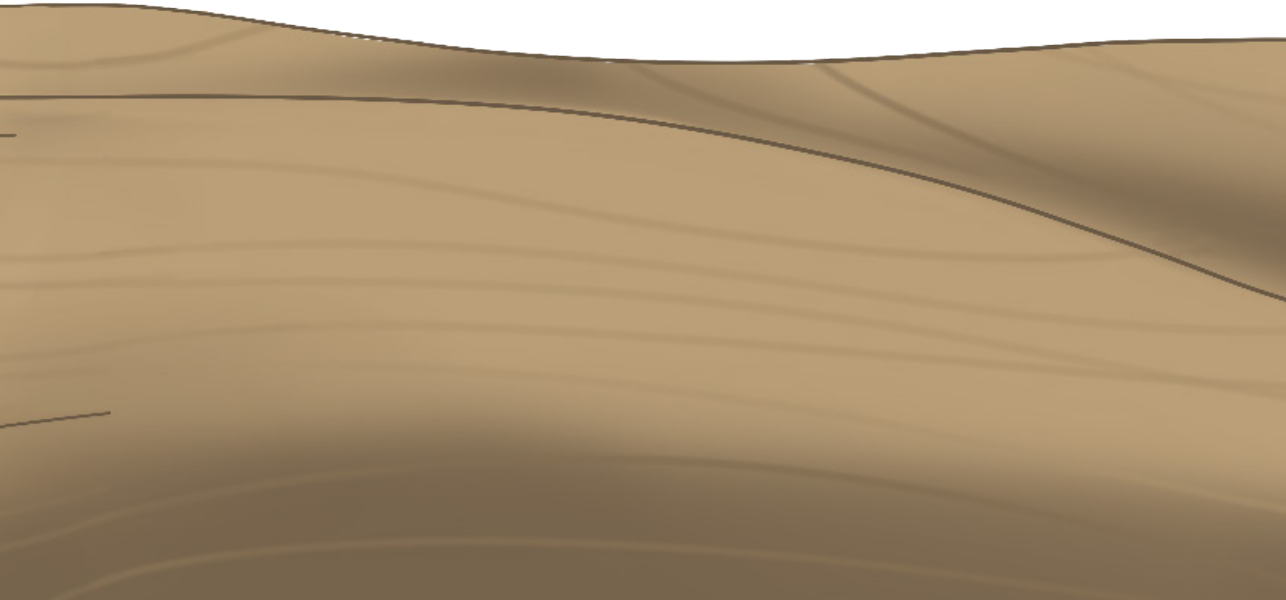

Derin merakla:

- Eee, ne olmuş?

Cevat Kaptan:

- O tohumu yiyen kuş, Akdeniz'e hayat vermiş.
- Yok artık, sihirli filan mı bu tohum?
- Yok haşa sihir yok! Ne demişti Mor Peri: "Yaşamın işine karışmayın. Bırakın o ne yaparsa yapacak. Siz ona zamanı verin." demişti. Öyle de olmuş. Önce o tohum o kuşu beslemiş, kuş ağaçları ve ağaçlar da Akdeniz'i... Şimdi dinle bak, kuşların çok enteresan bir dünyaları vardır. Kimi böcekçi, kimi meyvecidir ve o meyvecilerin bazıları ağaçtaki yemişlerin sadece sulu kısmını yer, bazısıysa çekirdeğiyle birlikte yutar. Kursaklarına attıkları o taş gibi çekirdeklerin kabuklarını —hani sen, ben hayatta öğütemeyiz de- onlar bir güzel inceltirler ve bir zaman sonra da pıt diye dışkı olarak toprağa atıverirler. O toprağa düşen yumuşamış tohum çimlenir, büyür, yüzlerce meyvesi olan yeni bir ağaç olur. İşte bazı kuşlar sihirli değil ama böyle hayat vericidir.

- Haa... O kuş da o tohumu yutmuş, öğütmüş ve yeni ağaçlara hayat vermiş öyle mi?
- Evet, masaldaki o kuş bir karataavuk ve o da bir hayat verici!

Derin:

- Peki kuş hangi meyvenin çekirdeğini yemiştir?
- Zeytin'in! Perinin elindeki tohum, Akdeniz'i eşsiz kılan o güzel yemişin çekirdeğiymiştir!

ZEYTİN...

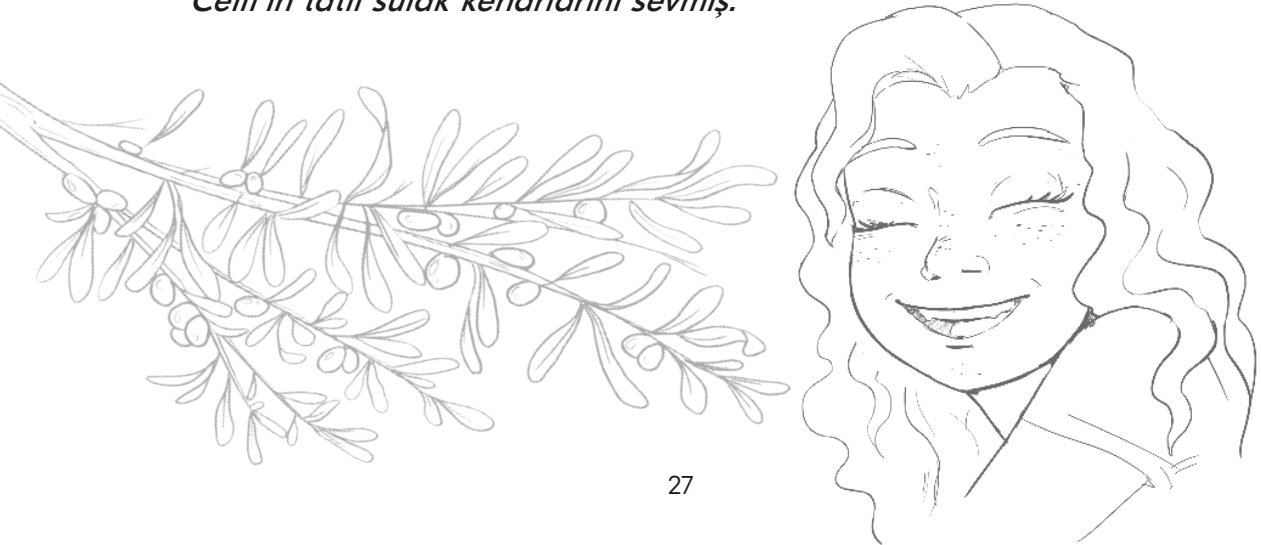
Zeytin
Akdeniz'e hayat veren bir yemiştir. İşlenmeden yendiğinde meyvesinin çok acı bir tadı vardır. Bu acı tat onun çekirdeğini korumasını sağlar, çünkü pek az canlı onu çiğ yiyebilir.

Peri'nin elindeki tohumu yutan kara kuşun gözleri aralanmış, silkinmiş ve yerde bir iki kez sektikten sonra havalanmış. Uçmuş, uçmuş... Uçtuğu yerlere zeytin sürülmüş. Ve yüzbinlerce yıl içinde, ilk yabancı zeytinin bittiği Doğu Akdeniz kıyılarından itibaren, Anadolu, Mora, Apenin, İber'e dek tüm kıyılar gümüş yeşiline bulanmış. Akdeniz'i zeytinle birlikte ardıç, sedir ağaçları ve makiler sarmalamış, üzüm tatlandırmış. Tüm bunlar olurken, başka bir eşsiz canlı, çok daha uzaklardan, Afrika'dan yola çıkmış, Akdeniz'e doğru gelmekteymiş.

Bu eşsiz yaratık, dört ayakla başladığı yaşamına, muhteşem bir gayretle iki ayağı üzerinde devam eden, elleri boşta kalıp aletler yapan, orman ateşlerini korkusuzca kontrol eden, mağaraların duvarlarına kömür ve kiremit tozuyla hayallerini çizen insandan başkası değilmiş. Pericik, Sahra'nın yeşil koridorlarını geçerek Akdeniz'e gelen insanın buradaki yaşam çabasını yüzbinlerce yıl hayranlıkla seyretmiş...

Akıllı insan, buzul günlerinde, bereketi, besini ve güveni bulduğu Akdeniz'de her yeri evi bilmiş. Bir yerde durmamış, mevsimlik yerleşmiş. En çok da Nil'in, Dicle'nin, Asi'nin, Po'nun, Celif'in tatlı sulak kenarlarını sevmiş.

**ATLAS
OKYANUSU**

ALP DAĞLARI

PİRENE DAĞLARI

APENİN DAĞLARI

CEBELİTARİK BOĞAZI

ATLAS DAĞLARI

200 milyon yıl önce

6 milyon yıl önce

5.3 milyon yıl önce

5 milyon yıl önce

Süper kıta Pangea kırıldı. Tetis Okyanusu oluştu. Tetis sonradan tamamen yok olarak AKDENİZ haline gelecek.

Akdeniz tamamen kurudu.

Ege, Adriyatik denizleri oluştu.

Cebelitarık açıldı ve Akdeniz dolmaya başladı.

KARADENİZ

TOROS DAĞLARI

EGE
DENİZİ

İYON
DENİZİ

AKDENİZ

12.000 yıl önce

M.Ö. 9.000

M.Ö. 4.000

100.000 yıl önce

Homo Sapiens Doğu
Akdeniz'e ulaştı!

Doğu Akdeniz'de
buğday ve arpa
ekiliyor.

Son Buzul Çağı bitti.
Bereketli Hilal'de verimli
topraklar var!

Mezopotamya ve
Yakındoğu'da ilk
kentler kuruldu.

NİL
NEHRİ

SAHRA
ÇÖLÜ

Bir gidip bir gelen upuzun buzul günlerinin birinde, güneş biraz da iyilik olsun diye, soğuktan buz tutmuş karalara şöyle her zamankinden uzun dokunmuş. Buzullar bir anda uyanmış, gevşemiş, çözülüp akmaya başlamışlar.

Buzul sularının eklendiği Akdeniz yükselmiş, Ege kabarmış, sular bir kez daha kudurmuş, bir kez daha şiddetli sel olmuş ve dalgalar bu kez, o zamanlar kapalı olan Karadeniz Boğazı'nı dövmeye başlamış.

Bir yandan Karadeniz, güröl güröl tufanlar eşliğinde Akdeniz'e muhteşem bir şekilde bağlanırken, bir yandan yaşamlar sel sularında sürükleniyormuş. Dahası bu kez tüm bunlara insan da şahit oluyormuş:

"Yükseğe!" diye çığlık atmış bir insan!

Suyun tam karşısındaki büyük karanın üzerindeki tepeyi göstermiş eliyle. Ama nasıl? Aradaki azgın boran suları herşeyi yutarken, sadece ve sadece ağaç kütükleri yüzebilirken karşıya nasıl geçeceklermiş?

Zaman Perisi, yine uçuyormuş bir oraya bir buraya, uzaktan bakıyormuş insanların çırpınışlarına, bağırışlarına, çocuklarına sarılışlarına... Bir ara suda yüzen ağaç dallarına gözü ilişmiş. Uzunca bakmış. Zamanıymış! Bir anda kılavuz kutunun içindeki ağaç kovuğunu çıkarıp bırakıvermiş azgın suya.

Bir insan, balina karnı gibi suda emniyetli duran o sedir ağacının kabuğunu görmüş. Sonra biri daha görmüş... Birer ikişer atlamışlar ağaç kovuğunun içine. O yüksek adaya kendilerini atmışlar. Canları kurtulmuş, yaşam kurtulmuş. İlk kayık, denizle ilk o gün buluşmuş.

İnsan, o büyük tufanı hiç unutmamış. Çocuklarına, çocukları da onların çocuklarına tufanı anlatmışlar, binlerce yıldır da hep anlatırlar.

KAYIK...

İlk kayıklar, ağaç gövdelerinden oyulan kanoya benzer deniz araçlarıydı. Bulabildiğimiz en eski kayık, yaklaşık 10.000 yaşında!

Cevat Kaptan, Derin'e:

- Gılgamış Destanı'nı duydun mu hiç?
- Duydum, ağabeyimde kitabı var. Onlar bu sene okuyacaklar.
- Hah işte, al sen de oku onu. O, en eski Akdeniz masalıdır. Tufan ve kayıktan orada da bahseder.

Derin:

- Gerçekten ilk kayıklar o zaman mı yapılmış?

Cevat Kaptan:

- Yok canım, o bir efsane. Yani kayak orada yaşamın kurtuluşunu simgeliyor ama şunu söyleyeyim, Akdeniz'de kayıklar çok eskiden beri var. En az 10.000 yılı aşkın bir zaman. Düşün ki, evden önce kayak var!

Derin hayretle:

- İnsanlar ta o kadar yıl önce, korkmamışlar mı kayakla denize çıkmaktan? Pusula yok bir şey yok!

- Olsun, adalar var, diye yanıtladı Cevat Kaptan. Adalar cesaret vermiş Akdenizlilere. Deniz içindeki mesafeleri kısaltıyormuş. Biraz git, hop biraz dur, hop biraz daha git! Anlatabiliyor muyum? Bir de, adalar merak uyandırıyormuş. İnsanlar, orası nasıl, burası nasıl diye diye dura atlaya tüm Akdeniz'i keşfetmişler. Sonrasında insanlar, evler, kentler kurup yerleşince de muazzam bir ticaret başlamış. Karayolu filan hikâye, deniz ortak yol. Vızır vızır işlemiş Akdeniz. Hâlâ da öyle! Kayıklar, Akdeniz'de herkesin birbirinden haberdar olmasını sağlamış. Bence, Akdeniz'i bir numara yapan kayıklardır, denizcilerdir!

ADALAR...

Bazen,
YERLEŞMEK
için...

Bazen,
HAMMADDE
bulmak için...

Derin güldü. Başını iki yana sallayarak:

- Sen denizcisin diye öyle söylüyorsun, değil mi?
- Yok canım, ne alakası var. Dünyadaki ilk büyük uygarlıklar, hep Akdeniz'de. Sebep? Denizdeki hareket. Herkes birbirinden çarçabuk haberdar oluyor. Bitti!

Derin:

- Öyleyse, son kalan hilal taşı ne olacak? Akdeniz'de yaşam başladı. Başka bir şeye ihtiyaç kalmadı artık, değil mi?

Cevat Kaptan:

- Dur bakalım, dur. Beyaz Peri'nin şahit olacağı muazzam bir şey daha kaldı; ondan sonra gidecek!

Bazen de,
TİCARET
yapmak için
gidilmiş...

Bundan 15.000 yıl önce, Bereketli Hilal, yeryüzünün en yeşil damarıymış. Buzul Çağları'nın dondurucu sınavından geçen bir grup insan, bu topraklara eriştiğinde ilk kez böyle besili ceylanlar, böyle iri böğürtlenler, böyle koyu ağaç dipleri görmüşler.

BUĞDAY...

Onlara en ilginç gelen şeyse, o ilk kez karşılaştıkları ve göz alabildiğine uzanan sarı püsküllü topraklar olmuş. O sarı püsküller, sonrasında hayatlarının seyrini değiştirecek olan buğdaydan başka bir şey değilmiş!

İnsanlar, dizlerine kadar gelen o uzun sarı otların arasında yürürken buğdayların bıyıklı sert başları bacaklarına batmış. Biri eğilip bakmış, baş kısmında buğdayın tohumlarını sakladığını fark etmiş.

Mezopotamya'dan,
Doğu Akdeniz'e dek
uzanan Bereketli Hilal
bölgesindeki uçsuz bucaksız
buğday toprakları, son Buzul
Çağı ardından bölgeye
gelen insanların
ilgisini çekti.

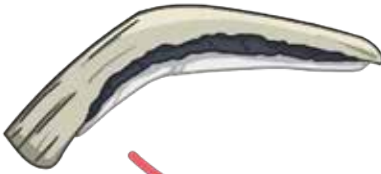
Bir başka meraklı insan, o tohumlardan bir kaçını ağzına atmış. Yok! Çiğneyememiş, sert tohumu yere tükürmüş. Bir başka meraklı insansa ne olur ne olmaz diye kesesine bir avuç atıp yoluna devam etmiş ve güneş batıp mağarasına geri döndüğünde getirdiği tohumları yassı bir taşla döve döve inceltmiş, pürüklü bir toz haline getirmiş sonra da yumuşasın diye içine biraz su katmış. Bir başka meraklı insan da macun haline gelen bu karışımı sıcak taş üzerinde ısıtmayı denemiş. Diğer tüm meraklı insanlar da, bir araya toplanıp bu ilk sıcak yassı hamuru tatmışlar. İlk ekmeği yiyen o insanlar, o gece öyle tok-öyle tok uyumuşlar ki! Kendilerine ve çocuklarına bir ömür yetecek kadar yiyecek kaynağının yanbaşıında, ilk kez bu kadar tasasız uyumuşlar. Pericik o gece hep onları seyretmiş ve sabaha doğru yere inip elindeki son emanet olan hilaltaşını mağaranın önüne bırakmış.

O sabah, altın başaklardan daha çok toplamak, daha çok ekmek yapmak için dayanılmaz bir istekle uyanan insanlardan biri mağaranın önündeki hilaltaşını görmüş. Eline almış, şöyle bir evirmiş çevirmiş. Sonra, önünde alabildiğince uzanan sarı topraklara bakmış. Bu taşı toplama ve kazma yapmak için eli yerine kullanabileceği bir alet haline getirebilirse, o sarı başaklardan kısa zamanda çok fazla toplayabileceğini fark etmiş Gülümsemiş. O akıllı insan, hilal taşı, çakmak taşıyla yontup iyice keskinleştirmiş. Hatta bir de, rahatça tutsun diye boğa boynuzundan kabza yapıp, keskin taşı arasına yerleştirmiş.

İnsan o gün ne kadar büyük bir şey yaptığının pek farkında değilmiş.

O gün orada ilk orağı yaptığıнын, ilk tarımı başlattığının filan hiç farkında değilmiş!

İşte ilk orak!
Hilal şeklinde
yontulmuş bir taş ve
boynuzdan bir kabza,
insanın rahatça toprağı
eşmesini, havalandırmasını
sağladı. İlk tarım
aleti bu!

O gün akıllı insan, yaklaşık elli kişilik ailesiyle Bereketli Hilal'in, Akdeniz'e bakan Eriha topraklarına ellerinde oraklarla yürümüş. Tüm gün sarı buğday otlarının saplarını başlarından ayırmışlar, ellerinde dar günler için gerekenden de fazla buğdayla dönmüşler.

Akdeniz'in ve belki de yeryüzünün bu ilk çiftçileri, toprakla tanışıp yiyecek üretmeyi öğrendikten, besinlerini depolamaya ve alıştıklarından fazla eşyaya sahip olmaya başladıktan sonra başka hiç bir yere gitmemeye karar vermişler. Kimileri Abu Hureyra'da ilk evleri, kimi Çayönü'nde ilk köyleri, kimileriye Catalhöyük'teki ilk kentleri kurmuş.

Zaman eskisinden çok daha hızlı ilerliyormuş. Pericik artık insanın dümene geçtiğini görüyor ve gitme vaktinin geldiğini hissediyormuş. Bir gece, gökyüzünden Akdeniz'i derin derin seyrederken, etraf çınlamış ve yaldızlanmış. Pericik irkilmiş. Arkasını dönüp baktığında yeryüzüne dağılan genç Perileri görmüş. Zamanının dolduğunun anlamış.

İLK EVLER...

YerleŖeceėiz,
baŖka yerlere
gitmeyeceėiz!

Bilinen en
eski yerleŖim izleri
Ürdün Vadisi ve Fırat
Nehri kıyılarında yer
alıyor. İlk kentlerden
Çatalhöyük ise 9.000 yıl
kadar önce Anadolu'da
inŖa edilmiŖ.

Beyaz Peri görevini tamamlamanın ve diğer perilerle karşılaşmanın heyecanını yaşamak yerine, hüzünlü bir suskunluğa bürünmüş. İçinde milyonlarca yıllık bir boşluk hissetmiş. Gözlerini Akdeniz'den ayıramıyormuş. Zamanın, sayılardan ibaret bir şey olmadığını, milyonlarca anıdan oluşan büyük bağ olduğunu fark etmiş.

Yukarıdan o bağlara bir kez daha bakmış... Denize sarılan karaları, tuzlu turkuaz suyu, Cebelitarık'ı, Karadeniz Boğazı'nı, kayıkları, adaları, zeytin ağaçlarını, karatavukları, ardıc kuşlarını, Bereketli Hilal'i, buğday tarlalarını, Çatalhöyük'ü, deniz kaplumbağalarını... Koca zamanı görmüş. Büyüyen yaşama ve onu emanet ettiği insana son kez bakmış ve yaldızlı gökyüzüne süzölmüş.

Bir sessizlik oldu. Derin uzun uzun baktı Cevat Kaptan'a. Cevat Kaptan Derin'e 'ne oldu' der gibisinden göz kırptı. Derin, omuzlarını silkti, başını denize çevirdi, kısık sesle:

- Zaman Perisi... Öyle mi?...

Cevat Kaptan:

- Hı... Öyle.
- Bize bunları o bırakmış yani... Denizleri, bu tepeleri, balıkları, hepsini, her şeyi... Öyle mi?
- E tabi, her şey zamanın işi. Kim dediydi bakayım: "Zaman içinde emek, umut, sabır barındırır." Kim dediydi?

Derin'in bulutlanmış yüzü ışımlandı. Gülümsedi:

- Mor Peri!

Ve yeni bir enerjiyle ayağa kalktı:

- Torbaları beraber toplayalım mı Cevat Amca ?

Cevat Kaptan başını salladı; yan teknedeki Ali'ye seslendi:

- Ali, hadi topla tayfayı. Mıntıka temizliği var! İnelim biraz 🌟dizlerimiz açılsın!

-SON-

-YAZARDAN NOT-

Cevat Kaptan,
Akdeniz'in ünlü
öykücülerinden
Halikarnas Balıkçısı ya
da gerçek adıyla Cevat
Şakir Kabaağaçlı'dan
esinlenilerek kaleme
alındı.

Derin'in doğa
dostu sevecen
karakterinin esin
kaynağı Derin
Erpulat'tır. Anısına
sevgiyle...

İzmir Büyükşehir Belediyesi Akdeniz Akademisi'nin çocuklara hediyesidir.

www.izmeda.org